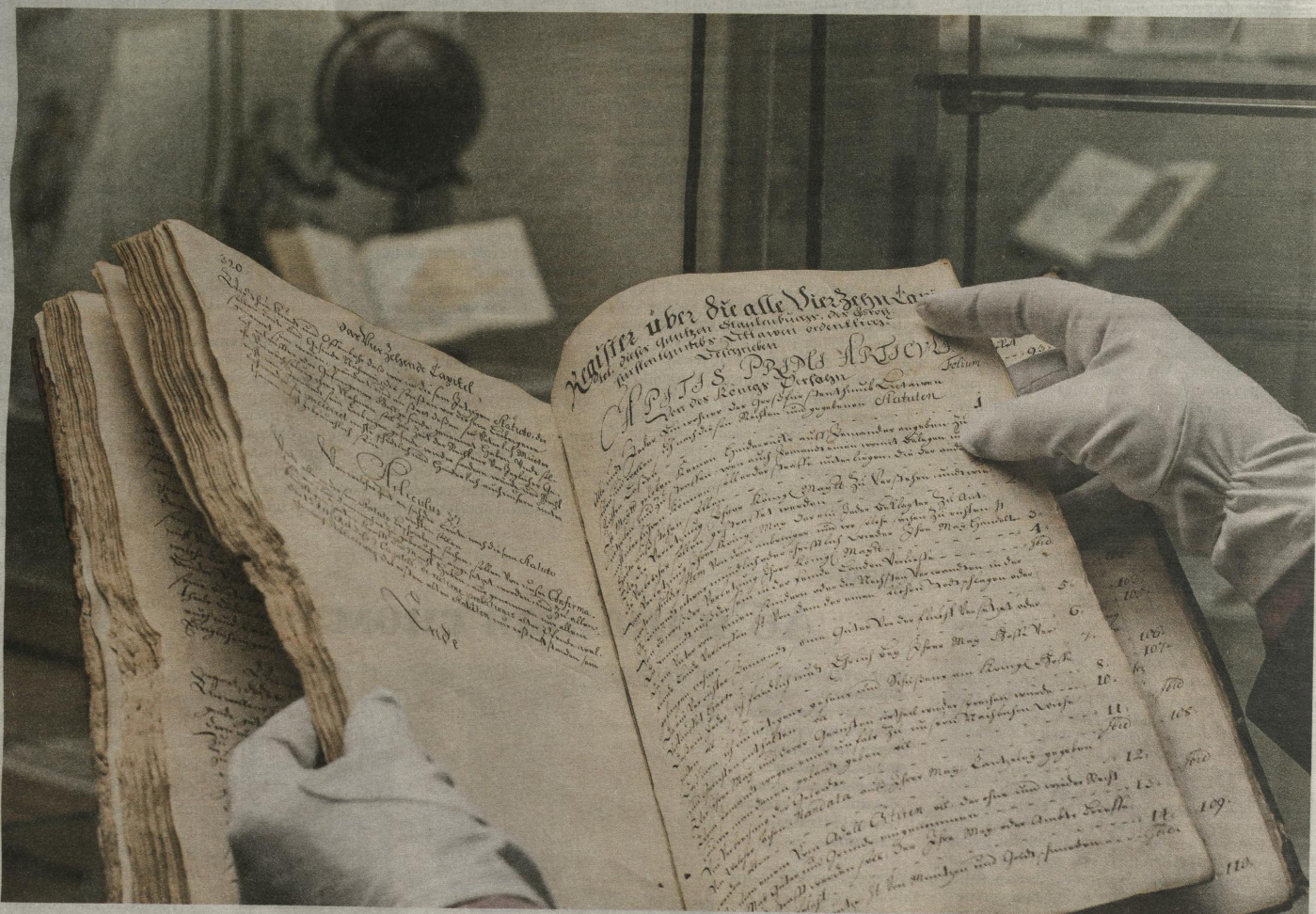

Пагартаць славутыя старонкі

Фота Кастуся Дробава.

Рукапісны Статут 1632 г. па-нямецку.

Зразумець дух і душу асноўных законаў, па якіх мы жывём сёння, дае магчымасць выстаўка «Правобраз еўрапейскай Канстытуцыі», якая адкрылася ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі да Дня Канстытуцыі. Прадстаўленыя рарытэты акрэсліваюць найважнейшыя вехі станаўлення прававой гісторыі нашай краіны.

На думку першага намесніка дырэктара Нацыянальнага цэнтра прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь Вячаслава Абрамава, прыняцце Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь у 1994 годзе вызначыла асновы, на якіх наша дзяржава пачынае развіваецца сёння. Тое, што мы маем, — вынік доўгага гістарычнага працэсу, які пачынаўся са стварэння Статутаў Вялікага Княства Літоўскага. Складзеныя па-беларуску, ужо ў XVI стагоддзі яны мелі ўсе рысы сапраўднай Канстытуцыі, пабудаванай на прынцыпах дэмакратыі, роўнасці, справядлівасці і вяршэнства права. З'яўленне Статутаў паставіла наш народ на п'едэстал пачынальнікаў канстытуцыйнага заканадаўства ў Еўропе.

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 20011

Працяг на стар. 4 ▶

Пагартаць славутыя старонкі

Фота Кастуся Дробыча.

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Латвійскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Эйнарс Семаніс.

Так, Статуты былі пераняты многімі народамі, сталі асновай прававых сістэм розных краін, выкарыстоўваліся пры кадыфікацыі прускага права ў канцы XVI стагоддзя, складанні Саборнага ўлажэння 1649 г. у Расіі, сталі пісьмовым зводам дзеючага

Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.

права і выкарыстоўваліся ў судах на тэрыторыі сучасных Літвы, Латвіі, Польшчы, Украіны, Эстоніі. У XVII—XIX стагоддзях іх пераклалі на рускую, украінскую, французскую, лацінскую мовы.

Сярод галоўных экспанатаў, прадстаўленых на выстаўцы — спіс Статута ў перакладзе на нямецкую мову 1632 года. Ён належыць збору адной з найстарэйшых бібліятэк Еўропы — Акадэмічнай бібліятэцы Латвійскага ўніверсітэта, а ў Беларусь змог прыехаць пры падтрымцы латвійскай кніжніцы і пры ўдзеле дыпламатычных корпусаў абедзвюх краін.

Гэты рукапіс Статута ніколі раней не экспанаваўся, ды й увогуле амаль ніхто пра яго не ведаў. Адшукаў рарытэт і ўвёў у навуковы ўжытак кандыдат гістарычных навук, дацэнт, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі НАН Беларусі Алег Дзярновіч. Даследчык натрапіў на яго ў выніку мэтанакіраваных пошукаў (спадчына ВКЛ — аб'ект яго навуковых зацікаўленняў). На імпрэзе вучоны падзяліўся сваімі разважаньнямі. Так, два пераклады Статута на польскую мову былі падрыхтаваны з ініцыятывы канцлера ВКЛ Льва Сапегі і пабачылі свет яшчэ пры яго жыцці. Пераклад на нямецкую мову зроблены ў 1632 годзе (менавіта гэтая дата стаіць на тытуле спіса) з польскамоўнага выдання Статута 1619 года (таксама прадстаўлены на выстаўцы). Каб высветліць, з якога асобніка Статута перакладалі, давалося звяртаць розныя выданні, зазначыў Алег Дзярновіч. Істотнае пытанне, што стаіць у цэнтры навуковых дыскусій:

дзе гэты перакладны Статут функцыянаваў і якім чынам? Даследчык перакананы, што на тэрыторыі гістарычных Інфлянтаў. Тады мовай шляхецка-рыцарскіх і гарадскіх эліт на гэтых тэрыторыях была нямецкая.

Сведчаннем таго, што палажэнні Статута адлюстроўвалі жывы працэс развіцця юрыдычнай думкі і дакумент карыстаўся попытам, з'яўляецца Дадатак у канцы зборніка. Там зафіксаваны рэаліі, змены, якія адбыліся ў прававым полі Рэчы Паспалітай да пачатку XVII стагоддзя. Выклікае цікавасць і іншы момант: на апошнім форзацы гэтага асобніка змешчаны малюнак птушкі, падобнай да бусла. Не зразумела толькі, чыёй рукою намалёваная карцінка — дзіцячай ці дарослай.

Пачэсны госьць, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Латвійскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Эйнарс Семаніс падкрэсліў: старадрукі, прадстаўленыя на выстаўцы, выдатна ілюструюць — нашы народы звязаны не толькі геаграфіяй, але і духоўна, праз гісторыю інтэлектуальную: «А гісторыя — не проста шэраг падзей, гэта жыццё і лёсы. Наш абавязак — захаваць і данесці яе да наступных пакаленняў...» Распаўсюджанне прававой інфармацыі не стаіць на месцы, спосабы ўвесь час развіваюцца. Цяпер — не толькі ў папяровай форме, але і ў электроннай, і анлайн. Прымаюцца захады для таго, каб любы зацікаўлены мог азнаёміцца з нацыянальным заканадаўствам і вывучыць яго, а пры неабходнасці — і атрымаць зваротную сувязь.

Яна БУДОВІЧ